

IVO

wetenschappelijk bureau voor
onderzoek, expertise en advies
op het gebied van leefwijzen,
verslaving en daaraan gerelateerde
maatschappelijke ontwikkelingen



F A C T S H E E T

Huiselijk geweld in Zuid Limburg

Zorg voor plegers, slachtoffers én getuigen

In november 2004 hebben 45 verwijzende en hulpverlenende organisaties in Zuid Limburg het convenant "Afstemming en samenwerking bij Huiselijk Geweld" gesloten. In dit convenant zijn afspraken gemaakt over de aanpak van huiselijk geweld in Zuid Limburg. Het voornaamste doel van het convenant is te komen tot een systeemgerichte aanpak van huiselijk geweld: dat wil zeggen een aanpak waarbinnen voldoende aandacht is voor zowel plegers, slachtoffers, als getuigen van het geweld (zowel volwassenen als kinderen).

De Stichting Huiselijk Geweld Zuid Limburg wilde de implementatie van het convenant onderzocht hebben. De belangrijkste vraag daarbij was: Hoe heeft de regio Zuid Limburg vorm gegeven aan de zogenaamde 'systeemgerichte benadering' en de 'ketenaanpak' binnen de hulpverlening aan plegers, slachtoffers en/of getuigen van huiselijk geweld. ZonMw heeft het onderzoek gefinancierd en het is uitgevoerd door het IVO. In deze factsheet worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek gepresenteerd.



Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis).

Systeemgerichte benadering

Een systeemgerichte benadering betekent dat niet alleen pleger, slachtoffer of getuige van huiselijk geweld een behandeling krijgt, maar dat het 'systeem' (vaak het gezin) waarin het geweld plaatsvond bij de behandeling betrokken wordt.

Ketenaanpak

Omdat een enkele hulpverlenende instelling vaak niet alle hulpaanbod in huis heeft om adequaat plegers, slachtoffers en/of getuigen van huiselijk geweld te helpen, is samenwerking tussen hulpverleners nodig die over de grenzen van de eigen instelling heen gaat.

Onderzoeksvragen en -methoden

In het onderzoek stonden de volgende vragen centraal:

- Hoe hebben verwijzende en hulpverlenende instellingen in Zuid Limburg vorm gegeven aan de afspraken in het convenant over de aanpak van huiselijk geweld? Met andere woorden: Hoe verloopt de implementatie van de systeemgerichte benadering en ketenaanpak binnen het netwerk van instellingen in Zuid Limburg?
- Wat zijn daarbij de bevorderende factoren en knelpunten?
- Hoe kunnen de systeemgerichte benadering en de ketenaanpak geoptimaliseerd worden binnen de aanpak van huiselijk geweld in Zuid Limburg?

Het onderzoek bestond uit twee delen: dossieronderzoek en interviews. Er zijn dossiers geanalyseerd bij alle instellingen in Zuid Limburg die plegers, slachtoffers en/of getuigen van huiselijk geweld opvangen, begeleiden en/of behandelen. Doel van het dossieronderzoek was zicht te krijgen op de aard van de meldingen van huiselijk geweld bij de verschillende instellingen, de aard van de geboden hulp of begeleiding en doorverwijzingen. De interviews zijn gehouden met hulpverleners en beleidsmedewerkers werkzaam bij de instellingen die het convenant hebben ondertekend. Doel van de interviews was zicht te krijgen op de aard van de samenwerking met andere instellingen en eventuele knelpunten bij het bieden van de systeemgerichte zorg.

Meer over dit onderzoek

De gebruikte methoden om dossiers te selecteren en te bekijken zijn zeer complex. Bovendien kent het onderzoek een aantal beperkingen, die voornamelijk te maken hebben met de verschillen in dossiervorming en werkwijze tussen de instellingen. Voor een nauwkeurig overzicht van de gebruikte methoden en beperkingen kunt u het uitgebreide rapport aanvragen bij het IVO (via secretariaat@ivo.nl), getiteld: "Naar een aanpak van huiselijk geweld in Zuid Limburg. Een onderzoek naar de implementatie van het convenant tegen huiselijk geweld".

Instellingen die hebben deelgenomen aan het onderzoek

De instellingen zijn ingedeeld in categorieën op basis van doelgroep en werkinhoud.

Bureaus Jeugdzorg (BJZ):

BJZ Heerlen
BJZ Heuvelland
BJZ Maastricht
BJZ Sittard*

Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW):

Partners In Welzijn
Tracee (heet sinds kort Alcander)
Trajekt

Geestelijke gezondheidszorg (GGZ):

Mondriaan Zorggroep (div. Verslaving)
Prins Claus Centrum
RIAGG Maastricht
Vijverdal

Politie**

Politie Maastricht
Politie Parkstad Limburg
Politie Westelijke Mijnstreek

Aparte categorieën zijn:

- Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG)*
- Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)*
- Advocatenkantoor Engelen
- GGZ-Eindhoven (GGZ-E)****/ De Horst
- Reclassering**
- RIMO
- Buro Slachtofferhulp (SOH)

Vrouwenopvang:

Blijf van m'n Lijf
XONAR vrouwenopvang (incl. Clas)

Vrouwenuitvoering:

Fiom
Vrouwengezondheidscentrum
Wederik***

Jeugdgezondheidszorg (JGZ):

GGD, afd. JGZ locatie Maastricht Heuvelland
GGD, afd. JGZ locatie Parkstad Limburg
GGD, afd. JGZ locatie Westelijke Mijnstreek

Jeugdhulpverlening:

Mondriaan Zorggroep (div. Kind en Jeugd)*
XONAR jeugdhulpverlening (Incl. Clas)*

* Bij deze instellingen konden slechts beperkt gegevens worden verzameld. Derhalve ontbreken in het resultaatgedeelte en in een aantal figuren resultaten over deze instellingen.

** Bij politie en Reclassering zijn alleen gegevens verzameld over de eerste helft van 2005

*** Bij Wederik was door het ontbreken van subsidie de hulpverlening aan vrouwen met een geweldservaring tijdelijk stopgezet. In dit onderzoek zijn slechts gegevens van 3 cliënten opgenomen.

**** In het onderzoek zijn ook gegevens van GGZ-Eindhoven meegenomen omdat zij plegerhulpverlening in de regio Zuid Limburg aanbiedt.

Dossiers

Bij alle betrokken instellingen zijn 4284 dossiers geselecteerd die actief waren in 2005 en waarbij het huiselijk geweld in 2004 of 2005 heeft plaatsgevonden. Daarbij moest het huiselijk geweld onder de eerder genoemde definitie vallen. Het aantal dossiers betreft geen omvangsschatting van het aantal meldingen van huiselijk geweld in 2005, omdat van een aantal instellingen slechts de dossiers van de eerste helft van 2005 bekeken zijn.

Het aantal dossiers is groter dan het aantal unieke personen, namelijk 3909, waarover in deze factsheet uitspraken worden gedaan. Dat komt omdat er van één persoon in meerdere instellingen een dossier aanwezig kan zijn, en omdat er, bijvoorbeeld bij de politie, van één persoon meerdere meldingen van huiselijk geweld mogelijk zijn. Daarnaast is hier van belang dat elk type instelling zijn eigen registratiesysteem of type dossiervorming heeft.

Privacy

Een bijzonder aandachtspunt in het onderzoek was de zorg voor de anonimiteit van de in de dossiers genoemde personen. Om deze anonimiteit te waarborgen zijn er tijdens het onderzoek een aantal maatregelen getroffen, waaronder een privacy protocol, versleuteling van de persoonsgegevens en een beveiligingssysteem op de computers waar data bewaard werden. Het onderzoek voldeed aan de eisen van de wet- en regelgeving ten aanzien van wetenschappelijk onderzoek en is goedgekeurd door de Medisch Ethische Toetsingscommissie (METC) van het ErasmusMC.

Melding en aanmelding

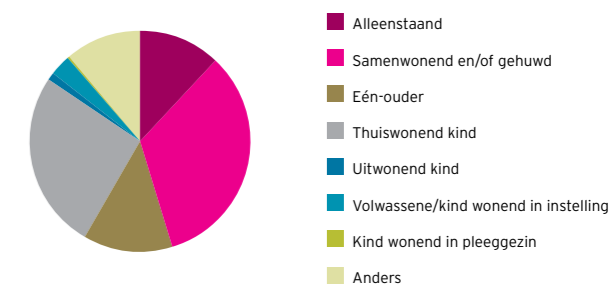
Melding van huiselijk geweld kan alleen gebeuren bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), de Politie en Bureau Jeugdzorg (BJZ). Bij de overige organisaties wordt gesproken van aanmelding. Voor het gemak wordt in deze factsheet gesproken over aanmeldingen, waarbij ook meldingen bedoeld worden. Bij de politie kwamen in 2005 de meeste aanmeldingen binnen, gevolgd door Slachtofferhulp, XONAR Jeugdhulpverlening en de Bureaus Jeugdzorg.

Achtergrondkenmerken van de aanmeldingen

Het grootste deel van de personen die waren aangemeld betreft vrouwen/meisjes (66%). De gemiddelde leeftijd van alle aangemelde personen is 31 jaar en het merendeel is geboren in Nederland (74%). Ongeveer 30% van de aanmeldingen betreft kinderen, waarvan het

merendeel thuiswonend is. Een derde (33%) betreft volwassenen die (al dan niet getrouwd) samenwonen met een partner, 12% is alleenstaand en 13% één-ouder. Zie voor een overzicht Figuur 1. Over het opleidingsniveau en de belangrijkste bezigheid (bijvoorbeeld werksituatie) van de personen die aangemeld zijn, is in de dossiers te weinig informatie gevonden om betekenisvolle uitspraken over te kunnen doen.

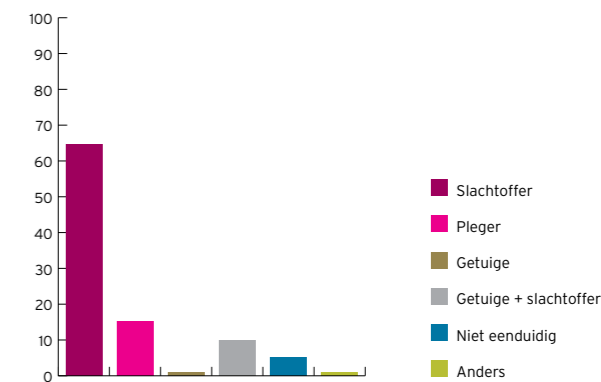
Figuur 1: Percentage aanmeldingen uitgesplitst naar leefsituatie



Type cliënt

Bij bijna tweederde (64%) van de aanmeldingen blijkt het te gaan om slachtoffers van huiselijk geweld (zie Figuur 2). In 15% van de gevallen betreft het plegers. Er zijn dus veel meer slachtoffers dan plegers bij de hulpverlenende instellingen bekend.

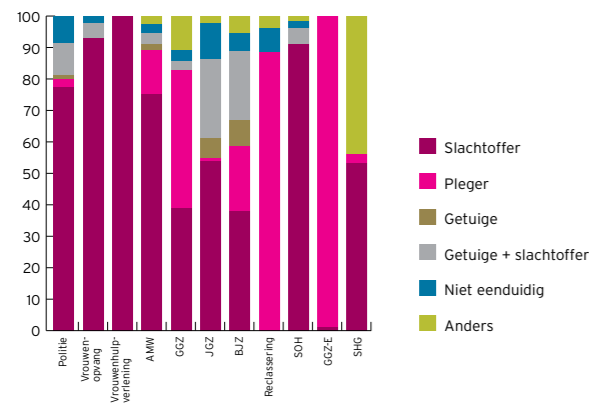
Figuur 2: Percentage aanmeldingen uitgesplitst naar type cliënt



Wanneer bekeken wordt welk type cliënt aangetroffen wordt bij welke categorie van instellingen (zie voor een overzicht Figuur 3), blijkt dat niet alleen de Vrouwenopvang en Vrouwenuitvoering vrijwel alleen met slachtoffers te maken hebben, maar ook dat Buro Slachtofferhulp (92%), de politie (78%) en het Algemeen Maatschappelijk Werk (76%) veel slachtoffers als cliënt hebben. Bij de Jeugdgezondheidszorg is 54% van de cliënten slachtoffer en betreft een kwart (26%) individuen die zowel getuige als slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Bij de Geestelijke gezondheidszorg vormen plegers de grootste categorie (44%)

gevolgd door slachtoffers (39%). Bij de GGZ-Eindhoven bestaat het bestand bijna uitsluitend uit plegers (97%). Bij Bureau Jeugdzorg zijn plegers procentueel gezien in de minderheid (20%).

Figuur 3: Percentage aanmeldingen uitgesplitst naar type cliënt per subcategorie van instellingen

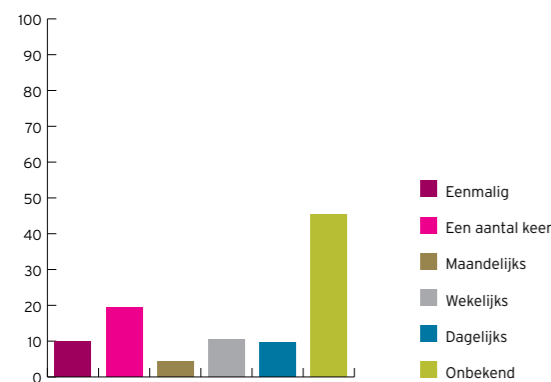


Soort geweld

In 86% van het totaal aantal aanmeldingen is er sprake van psychisch geweld en in ruim driekwart van de aanmeldingen (ook) van lichamelijk geweld. Er zijn met betrekking tot het soort geweld geen grote verschillen tussen de instellingen aangetroffen. Wel blijkt bij de Jeugdgezondheidszorg in 65% van de aanmeldingen sprake van verwaarlozing, bij Bureau Jeugdzorg is dit 32%. Bij de overige instellingen is dat percentage beduidend lager.

In 43% van het totaal aantal aanmeldingen ging het om geweld dat vaker dan één keer voor kwam, zie hiervoor Figuur 4. In 46% van de gevallen was over de frequentie van het geweld niets bekend.

Figuur 4: Percentage aanmeldingen uitgesplitst naar frequentie geweld



Alcohol- en druggebruik

In de dossiers is ook gezocht naar alcohol- en druggebruik, omdat dit gedrag vaak in relatie wordt gebracht met huiselijk geweld. In 10% van de aanmeldingen wordt melding gemaakt van drankgebruik in

het algemeen en in 6% tijdens of vlak voor het incident van huiselijk geweld. Druggebruik wordt in het algemeen bij 7% van de aanmeldingen genoemd, en in 2% van de aanmeldingen tijdens of vlak voor het geweld. Omdat niet alle instellingen middelengebruik standaard navragen, vormen deze percentages een onderschatting.

Ketenaanpak

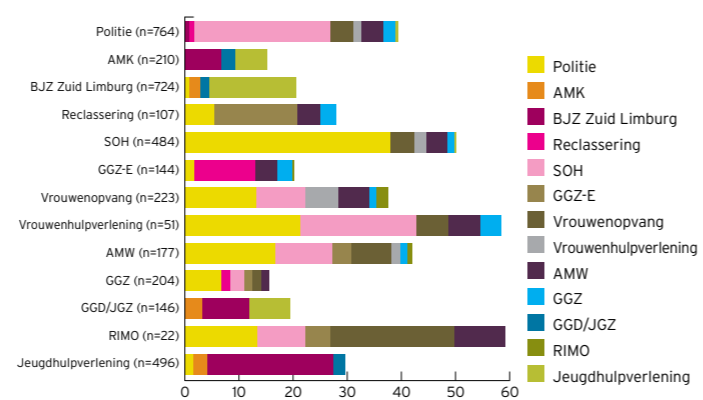
Door de huidige manier van dossiervorming, dat wil zeggen het ontbreken van een gezamenlijk registratiesysteem, is de ketenaanpak moeilijk te onderzoeken.

Er is op twee manier geprobeerd inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van een ketenaanpak. Allereerst is onderzocht in hoeveel gevallen een cliënt extern is doorverwezen. Daarnaast is bekeken bij hoeveel verschillende instellingen de cliënten geregistreerd staan.

Bijna éénderde (32%) van de unieke cliënten is door de instelling waar ze zijn aangetroffen doorverwezen naar een andere instelling. Van alle unieke cliënten in 2005 staat echter slechts 14% daadwerkelijk geregistreerd bij twee of meer hulpverlenende instellingen. Dit percentage betreft een minimumschatting, aangezien bij de politie slechts de cliënten uit de eerste helft van 2005 meegenomen zijn in het dossieronderzoek. Duidelijk is echter dat een doorverwijzing niet in alle gevallen daadwerkelijk wordt opgevolgd.

Figuur 5 geeft het percentage unieke cliënten per instelling aan, dat in andere instellingen (ook) wordt aangetroffen. Zo is bijvoorbeeld van de 764 unieke personen die huiselijk geweld bij de politie melden, 25% ook bij Buro Slachtofferhulp bekend en 4% bij de Vrouwenopvang. Optelling van deze percentages - in het geval van de politie 40% - mag echter niet geïnterpreteerd worden als '40% van de mensen die bij de politie bekend zijn, zijn ook bij andere instellingen bekend'. Dat is namelijk een kleiner percentage, omdat eenzelfde persoon gemeld bij de politie bij meer dan 1 andere instelling dan de politie bekend kan zijn.

Figuur 5: Percentage unieke cliënten per instelling, dat in andere instellingen (ook) wordt aangetroffen



Hoe systeemgericht wordt er gewerkt?

Op twee manieren is onderzocht in welke gevallen sprake is van een systeemgerichte benadering. Ten eerste is er via de dossiers nagegaan welke andere leden van het systeem van de betreffende cliënt betrokken waren bij het huiselijk geweld en - voor zover mogelijk - of die andere leden bekend waren bij één van de betrokken instellingen. Ten tweede is gekeken in welke mate de leden van het systeem betrokken werden in het hulpaanbod.

Voor volwassen slachtoffers is de schatting dat bij één vijfde (21%) tot één derde (31%) van hen, ook andere leden van het systeem geregistreerd zijn bij de betrokken instellingen. Van 12% van de minderjarige slachtoffers blijkt ook de plegers en/of het volwassen slachtoffer bekend te zijn bij de hulpverlening. Bij 83% van de minderjarige slachtoffers zijn ook (één van de) minderjarige broers of zussen bekend bij één van de instellingen. Bij de plegers maken de dossiers in 18 gevallen melding van volwassen of onvolwassen slachtoffers of getuigen die ook bekend zijn bij een andere instelling. Het is daarom moeilijk een zinvolle uitspraak te doen over de mate waarin andere systeemleden van de plegers bekend zijn bij andere instellingen.

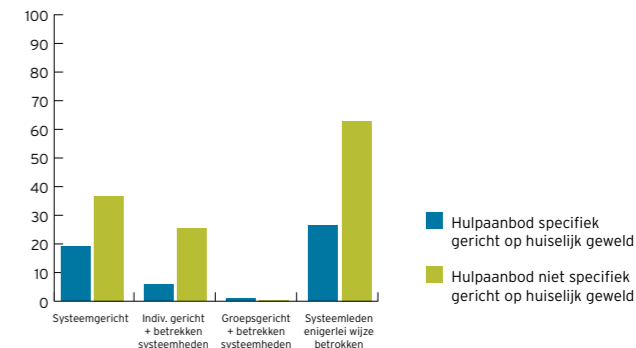
Opgemerkt moet worden dat de genoemde percentages waarschijnlijk een onderschatting vormen, omdat het mogelijk is dat systeemleden wel bekend waren bij een andere instelling, maar dat deze instelling niet betrokken was bij het convenant, of dat systeemleden voor of na 2005 bekend zijn (geweest) bij een andere instelling. Ook zijn de systeemleden waar geen registratienummer aan toegekend kon worden (door missende gegevens), niet meegenomen in de analyse.

Betrokkenheid andere systeemleden in het hulpaanbod

Systeemleden worden op verschillende manieren betrokken in de hulpverlening. Zie hiervoor het kader getiteld "Definities van systeemgericht werken".

In 55% van de aanmeldingen worden andere leden van het systeem betrokken in het hulpaanbod aan de cliënt. Het gaat hierbij om zowel individuele als groepsgewijze hulpverlening. Opvallend is dat wanneer het aanbod niet specifiek gericht is op huiselijk geweld (maar meer algemeen op bredere problematiek), een veel groter deel van het aanbod gekenmerkt wordt door het betrekken van systeemleden (63% tegenover 27%, zie Figuur 6). Een mogelijke verklaring voor deze bevinding is dat het specifieke aanbod voor huiselijk geweld voor een groot deel bestaat uit de plegershulpverlening, waarin - naar het lijkt - andere systeemleden niet (zichtbaar) worden betrokken. De systeemleden die het meest genoemd worden als zijnde betrokken bij het hulpaanbod aan de centrale cliënt zijn (andere) kinderen, moeder en partner. Met centrale cliënt wordt hier bedoeld de cliënt van wie in de betreffende instelling het dossier bekeken is.

Figuur 6: Percentage systeemleden betrokken in hulpaanbod



Interviews

Het tweede deel van het onderzoek bestond uit 40 interviews met hulpverleners en beleidsmedewerkers werkzaam bij de instellingen die het convenant hebben ondertekend. Tijdens de interviews is gevraagd wat de geïnterviewden, of de instellingen waar zij werken, verstaan onder systeemgericht werken. De verschillende visies die genoemd werden zijn samengevat in het kader "Definities van systeemgericht werken". Omdat de omgang met kindermishandeling een specifiek punt is binnen de systeemgerichte benadering, werd hieraan binnen de interviews apart aandacht besteed. Daarnaast is gevraagd welke factoren volgens de geïnterviewden bijdragen aan de toepassing van een sluitende ketenaanpak en systeemgerichte benadering en wat daarbij eventuele knelpunten zijn.

Definities van systeemgericht werken

Uit de interviews kwamen drie verschillende, elkaar niet uitsluitende, visies op systeemgericht werken naar voren:

1. Meerdere systeemleden worden fysiek in een hulpverleningssituatie betrokken. De partner of kinderen van een cliënt worden in deze benadering uitgenodigd bij de hulpverleningsinstelling en er vinden gezamenlijke gesprekken plaats.
2. Het indirect betrekken van de rol van andere systeemleden in een hulpverleningssituatie van de centrale cliënt. De partner of kinderen van de betreffende cliënt worden in deze benadering dus wel betrokken in de hulpverlening, maar zijn niet fysiek aanwezig bij de hulpverlening.
3. Het inschakelen van of samenwerken met andere hulpverlenende instellingen ('ketenpartners') om zo aan meerdere leden van het systeem de gewenste hulp te kunnen bieden.

Kindermishandeling

De belangrijkste meldpunten van kindermishandeling zijn volgens de geïnterviewden het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming. De procedure voor omgang met kindermishandeling varieert per instelling, er is geen standaard protocol. Meer eenduidigheid in de procedure voor omgang met kindermishandeling is van groot belang voor een systeemgerichte benadering. Geïnterviewden zijn van mening dat de implementatie van landelijke protocollen, zoals de Meldcode Kindermishandeling, daarbinnen een belangrijke stap is. Daarnaast zijn tijdgebrek voor huisbezoeken en de omgang met de privacy van de cliënt genoemd als knelpunten in de omgang met kindermishandeling.

Wat gaat goed in de systeemgerichte benadering?

De aanstelling van aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld binnen de instellingen wordt als positief voor de systeemgerichte benadering gezien. Hierdoor zijn er aanspreekpunten met betrekking tot huiselijk geweld binnen de eigen organisatie. Ook verloopt de systeemgerichte benadering bij de politie en de doorstroming vanuit de politie steeds beter. Een gestandaardiseerde registratie van huiselijk geweld, waardoor integrale dossiervorming mogelijk is gemaakt, draagt hier aan bij. Tenslotte wordt door de geïnterviewden de deelname aan de backoffice-bijeenkomsten als positief genoemd. Dit overleg vindt per subregio plaats als een regelmatig terugkerende bijeenkomst waarin casussen worden besproken met een aantal ketenpartners.

Wat gaat goed in de ketenaanpak?

Volgens de geïnterviewden groeit algemeen het besef bij hulpverleners dat één instelling alleen het probleem van huiselijk geweld niet aan kan. Een goede overlegstructuur en een gedeelde visie over de aanpak van huiselijk geweld zijn van groot belang. Geïnterviewden geven aan dat een gedeelde visie aanwezig is en dat elkaars goede wil en intenties erkend worden. Daarnaast zijn er korte lijnen tussen instellingen en kan er in elkaars keuken worden gekeken. Ook de backoffice-bijeenkomsten worden als positieve factor gezien voor de ketenaanpak. Tijdens deze bijeenkomsten worden grenzen tussen instellingen beslecht en komen er steeds meer afspraken tussen ketenpartners, zoals informatie-uitwisseling tussen de politie en Buro Slachtofferhulp. Ook worden vragen snel opgepakt en is er voldoende terugkoppeling.

Aanbevelingen

De nu volgende aanbevelingen voor optimalisatie van de systeemgerichte benadering en de ketenaanpak volgen uit het dossieronderzoek en de interviews met hulpverleners en beleidsmedewerkers werkzaam bij de instellingen die het convenant hebben ondertekend.

Systeemgerichte benadering: wat kan beter?

- Veel systematischer dan nu het geval is zouden systeemleden van de centrale cliënt bij de collega- instellingen ondergebracht moeten worden. Goede afstemming en coördinatie hierover is belangrijk.
- Verkend dient te worden of in een groter aantal gevallen dan op dit moment, een systeemgericht aanbod van hulp aan de orde is, in plaats van een individueel of groepsgericht aanbod waarin slechts incidenteel aandacht is voor andere leden van het systeem dan voor de centrale cliënt.
- Uit het dossieronderzoek blijkt dat in dossiers niet altijd duidelijk en identificeerbaar vermeld staat of andere leden van het systeem elders in behandeling zijn. Optimalisering van de dossiervorming en registratiesystemen is dus wenselijk.
- Er is behoefte aan het opdoen van gespecialiseerde kennis over specifieke onderwerpen, bijvoorbeeld over geweld binnen nieuw samengestelde gezinnen of de omgang met allochtonen in het kader van huiselijk geweld.
- De begeleiding en supervisie aan nieuwe medewerkers dient verbeterd te worden en er moet meer ruimte komen voor scholing en deelname aan lezingen en cursusdagen over (de behandeling van) huiselijk geweld.
- Intern is binnen een aantal instellingen behoefte aan meer bekendheid voor het bestaan en de functie van de aandachtsfunctionaris huiselijk geweld.
- Er is meer aandacht nodig voor preventief werken, bijvoorbeeld voor huisbezoeken door hulpverleners in de Jeugdgezondheidszorg.
- Het verdient aanbeveling wachtlijsten weg te werken en capaciteitsproblemen op te lossen.

Ketenaanpak: wat kan beter?

- Uit het dossieronderzoek blijkt dat in slechts 14% van de gevallen een cliënt bij twee of meer instellingen bekend is, terwijl in ruim 30% van de gevallen wel wordt verwezen naar een andere instelling. Het overgrote deel van de doorverwijzingen resulteert dus niet in een geregistreerde aanmelding bij de instelling waarnaar doorverwezen wordt. Het verdient aanbeveling om cliënten die doorverwezen worden intensiever te volgen totdat de doorverwijzing daadwerkelijk gerealiseerd is. Te denken valt aan een vorm van casemanagement. Ook een terugrapportage, vanuit de instellingen waarnaar verwezen wordt, zou een stap in de goede richting zijn.
- Er is behoefte aan meer coördinatie/regie binnen instellingen, evenals over instellingen heen. Hierbij zouden alle instellingen die het convenant ondertekend hebben, gehouden moeten worden aan de afspraken in het convenant.
- Er moet minder nadruk liggen op het specifieke aanbod van instellingen, maar juist op de behoefte van de cliënt. In die context wordt voornamelijk genoemd dat de ketenaanpak veel doelgerichter en systematischer kan dan op dit moment het geval is.

- Hoewel momenteel op dit punt al de nodige stappen worden ondernomen (onder andere het cliëntvolgsysteem), is het met name binnen de meer generieke instellingen (zoals GGD, GGZ en dergelijke) van belang om specifiek op huiselijk geweld te screenen en huiselijk geweld als zodanig te labelen.
- De verschillen in visie tussen instellingen die samenwerking belemmeren, dienen te worden opgeheven. Het gaat dan voornamelijk om de omgang met privacyregels, die het meer systeemgericht werken en/of de ketenaanpak kan belemmeren.
- Binnen de instellingen zou de aanwezige expertise op het gebied van huiselijk geweld minder sterk gebonden dienen te zijn aan één persoon. Deze expertise zou sterker verankerd moeten worden bij een groter deel van de hulpverleners waardoor de continuïteit niet in het geding kan raken.
- Op praktijkniveau/uitvoerend niveau zou in de backoffice-bijeenkomsten enerzijds meer casussen moeten worden besproken; anderzijds moeten wellicht ook de verwachtingen over wat de backoffice kan betekenen bijgesteld worden. Het goed in kaart brengen van het doel en de resultaten van het backoffice-overleg kan hier aan bijdragen.
- Volgens verschillende geïnterviewden op organisatieniveau werkt het belemmerend als er te weinig tijd (per cliënt/systeem), capaciteit en kennis is en de werkdruk te hoog is. Het is dus van belang deze knelpunten op te lossen.
- Ten slotte moet er vanuit de instellingen meer bestuurlijk commitment komen bij de aanpak van huiselijk geweld, zodat de aanpak instellingsbreed gedragen wordt en minder afhankelijk is van de inzet van bepaalde personen.

Wat gaat goed?

Systeemgerichte benadering

- Deelname aan het backoffice-overleg
- Aanstelling van een aandachtsfunctionaris huiselijk geweld
- Gestandaardiseerde registratie (politie)

Wat kan beter?

Systeemgerichte benadering

- Beter afstemming en coördinatie tussen instellingen
- Optimalisering dossiervorming en registratiesysteem
- Meer gespecialiseerde kennis over specifieke onderwerpen
- Beter begeleiding en supervisie aan nieuwe medewerkers
- Meer ruimte voor scholing, lezingen en cursusdagen
- Meer bekendheid voor aandachtsfunctionaris huiselijk geweld
- Meer aandacht voor preventief werken
- Wachtlijsten wegwerken
- Capaciteitsproblemen aanpakken
- Meer eenduidigheid in procedure voor omgang kindermishandeling

Ketenaanpak

- Gedeelde visie over de aanpak van huiselijk geweld
- Deelname aan het backoffice-overleg
- Korte lijnen tussen instellingen
- Informatie-uitwisseling tussen instellingen

Ketenaanpak

- Cliënten intensiever volgen na doorverwijzing
- Een voor iedereen toegankelijk cliëntvolgsysteem
- Meer ruimte en tijd voor coördinatie
- Meer nadruk op de behoefte van de cliënt
- Specifiek screenen op huiselijk geweld
- Visieverschillen tussen instellingen die samenwerking belemmeren opheffen
- Meer bestuurlijk commitment
- Verbetering van het backoffice-overleg
- Tijd per cliënt/systeem verhogen

Wat heeft het Convenant opgeleverd?

Geïnterviewden geven aan dat het convenant er toe heeft bijgedragen dat huiselijk geweld veel sterker en systematischer dan voorheen op de agenda staat bij de betrokken instellingen. Eveneens blijkt duidelijk dat het merendeel van de hulpverleners het systeemgericht werken als een professionele noodzaak ziet. Sinds de ondertekening van het convenant hebben ook de nodige verbeteringen plaatsgevonden. Zo is bijvoorbeeld het beleid van de meeste betrokken instellingen bij huiselijk geweld minder vrijblijvend en meer systematisch geworden. De participatie in de backoffice-bijeenkomsten en het wegwerken van wachtlijsten worden ook genoemd als positieve gevolgen van het convenant.

Niet alle geïnterviewden blijken echter (goed) op de hoogte te zijn van de inhoud van het convenant. Daarnaast heeft het convenant met betrekking tot de doorstroming weliswaar geleid tot kortere lijnen, maar uit interviews blijkt dat verbreding van de verwijsmogelijkheden gewenst is. Zo wordt er bijvoorbeeld via het Steunpunt Huiselijk Geweld nog (te) weinig naar andere instellingen dan maatschappelijk werk en Buro Slachtofferhulp doorverwezen.

Conclusie

Geconcludeerd wordt dat de systeemgerichte benadering bij huiselijk geweld succesvol is. Zo is het beleid van de betrokken instellingen minder vrijblijvend en meer systematisch geworden. Er zijn kortere lijnen ontstaan met het doel de systeemleden van de cliënt te kunnen benaderen en de politie verwijst vaker door. Maar er dient nog veel gedaan te worden om de systeemgerichte benadering een betere basis te geven in de aanpak van huiselijk geweld.

Ten aanzien van de ketenaanpak wordt geconcludeerd dat sinds de ondertekening van het convenant de lijnen korter zijn, er kan in elkaars keuken worden gekeken en er is (met name in de backoffice-bijeenkomsten) een gedeelde visie. Daarnaast bestaat er onderling vertrouwen in elkaars goede wil en intenties en er komen ook steeds meer afspraken tussen ketenpartners.

Er worden echter ook een aantal verbeterpunten genoemd voor de ketenaanpak. Deze betreffen vooral de coördinatie/regie, expertise en visieverschillen. Bovendien blijkt dat slechts een beperkt deel van de cliënten bij meerdere instellingen bekend is terwijl er wel vaak wordt doorverwezen. Het is dus van belang om doorverwezen cliënten intensiever te volgen totdat de doorverwijzing daadwerkelijk gerealiseerd is.

Reactie & vooruitblik, door de Stichting Huiselijk Geweld Zuid Limburg

Het feit dat alle organisaties die het convenant hebben ondertekend actief hebben deelgenomen aan het onderzoek bewijst dat het belang van een goede aanpak van huiselijk geweld breed wordt gedragen.

Uit het onderzoek blijkt dat steeds meer gevallen van huiselijk geweld aan de oppervlakte komen. De samenwerking en afstemming tussen de ketenpartners is de afgelopen jaren duidelijk verbeterd, maar we zijn er nog niet. De ketenaanpak kan beter, evenals de systeemgerichte benadering met een hulpaanbod voor alle leden van het (gezins)systeem. We willen de resultaten van dit onderzoek gebruiken om vervolgstappen te kunnen zetten. Hiervoor sluiten we aan bij landelijke en regionale ontwikkelingen zoals de invoering van de Wet Huisverbod, de implementatie van een landelijke meldcode huiselijk geweld en de Veiligheidshuizen. De voormalige backoffices zijn intussen al ondergebracht binnen de veiligheidshuizen.

Een eenduidige registratie van huiselijk geweld ontbreekt nog. In Zuid Limburg zijn de eerste stappen gezet om te komen tot een cliëntvolgsysteem (voor de OGGZ inclusief huiselijk geweld), onder coördinatie van de GGD ZL. De eerste instellingen zijn reeds aangesloten. Naast een goede registratie heeft het Steunpunt Huiselijk Geweld, vanaf 1 januari 2009 onderdeel van de GGD ZL, de taak de inhoudelijke monitoring te coördineren. De implementatie van een meldcode huiselijk geweld biedt een goede basis voor deze monitoring. Voorgesteld wordt, in navolging van de landelijke ontwikkelingen, te kiezen voor één meldcode voor huiselijk geweld, inclusief kindermishandeling. Dat betekent dat er een intensivering van de samenwerking moet komen tussen het Steunpunt Huiselijk Geweld en het AMK. Ook zal het meldpunt ouderenmishandeling worden ondergebracht bij het Steunpunt Huiselijk Geweld. De meldcode beschrijft een routing voor verbetering van signalering en melding, gebaseerd op een zorgvuldige omgang met het beroepsgeheim. De aanpak is gericht op het stoppen van huiselijk geweld en het bieden van systeemgerichte hulp. De meldcode biedt verder een goede basis voor verbreding van het ketennetwerk van zorg en welzijn richting onderwijs, gezondheidszorg etc.



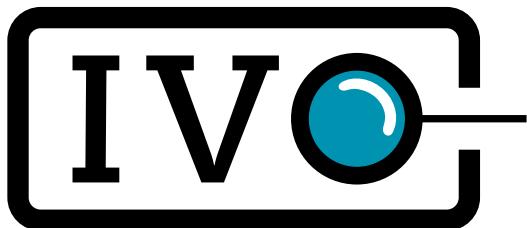
Als vervolg op het onderzoek van het IVO willen we graag vanuit het Steunpunt Huiselijk Geweld samen met gemeenten en ketenpartners in het werkveld draagvlak en commitment realiseren voor de stappen die nodig zijn om de aanbevelingen om te zetten in concrete actiepunten, waaronder de uiteindelijke implementatie van de meldcode huiselijk geweld.

Werkbestuur Huiselijk Geweld Zuid Limburg
Namens deze, Monique Boon, 6 mei 2008

Colofon

Hoofdredactie dr. Brigitte Boon
Redactie Annemiek Goetheer, dr. Moniek Coumans,
prof. dr. Ronald Knibbe & prof. dr. Dike van de Mheen
Vormgeving en druk Basement, Den Haag

Rotterdam, IVO, mei 2008



IVO
Heemraadssingel 194
3021 DM Rotterdam
T 010 425 33 66
F 010 276 39 88
Secretariaat@ivo.nl
www.ivo.nl